

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. X. Vtrùm elicienti actum meritorium semper conferatur augmentum gratiæ primo instanti, ac reliquis sequentibus dum actus durat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

can. 32. expressè docet, nos per opera in Christo facta (qualia sunt omnia opera libera supernaturalia, etiam habitu remissiora) mereri augmentum gratiæ & gloriæ: quod, ut ostendi, secundum aliam sententiam dici non posset. Quare ex hoc loco videtur nostra sententia satis aperte & certò probari.

147

CONCLUSIO II. Iustus eliciens actus meritorios augmenti gratiæ hoc statim recipit. Ita auctores citati pro priorè conclusione: & probatur, quia cum huius statim recipiendi absolute sit capax, ut supra n. 146. ostendi, & ratione sui actus meritorij sufficienter ad hoc sit dispositus, nulla est causa cur eius datio differatur. Et confirmatur, quia vel deberet differri usque ad mortem, & tunc gratia viæ non responderet gratiæ & gloriæ patriæ (quod videtur absurdum, & sine ullo fundamento asseritur) vel solum differretur donec actum intensiorem eliceret, & tunc si numquam intensiorem eliceret, careret fructu plurimorum bonorum operum: quod absurdum est, & repugnans Tridentino supra. Confirmatur utraque conclusio. Quia, ut ostendi supra, contrariæ sententiæ nullo omnino fundamento nituntur.

D V B I V M X.

Utrum elicienti actum meritorium semper conferatur augmentum gratiæ primo instanti, ac reliquis sequentibus dum actus durat.

148

HÆC difficultas præcipue proponitur ut possimus videre qua ratione mereamur augmentum gratiæ aut etiam pœnæ, per continuationem actus boni vel mali. Qua in re explicanda multi grauem reperiunt difficultatem, quia cum continuum sit diuisibile in infinitum, adeoque in quouis tempore possint assignari instantia syncategorematicè infinita, videtur sequi, posito quod actioni meritoriae pro primo instanti respondeat certus gradus augmenti gratiæ, actionem meritoriam durantem aliquo tempore mereri gratiam infinitam. Consequenter probatur; nam sicut in primo instanti meretur certum augmentum gratiæ, ita in quouis alio toto illo tempore, quo durat, assignabili (nulla enim est ratio cur potius in primo instanti certam gratiam mereatur, quam in quouis alio); atqui in illo tempore sunt infinita instantia assignabilia: ergo ille actus merebitur gratiam infinitam, quod tamen patet manifestè esse absurdum. Quare in hac re explicanda sunt variæ Theologorum sententiæ.

149

Primò, aliqui docent, gratiam non augeri primo instanti per actum meritorium, nisi hic sit intensior ipso habitu, & tunc habitum eo instanti præcisè tantum augeri, quantum ab actu superatur. v. c. habens habitum gratiæ ut 6. elicit actum intensum ut 6. primo instanti nullum recipit augmentum gratiæ: si verò eliciat intensum ut 8. primo instanti recipiet duos gradus; reliquis verò instantibus nihil, quia in his actus erit æqualis habitui; nisi fortè dum continua-

tur, simul intendatur: tunc enim recipiet augmentum gratiæ ipsi intentioni respondens. Et hanc opinionem tenent illi omnes qui negant nos per actus habitu non intensiores mereri augmentum gratiæ, aut nos id recipere, antequam per actum intensiorem ad hoc disponamur: quos citavi ac refutavi dubio 9. Et præter eos eandem tenent quidam recentiores, qui etsi teneant nos per actus habitu remissiores mereri augmentum gratiæ, tamen negant nos id mereri, aut primo aut ullo alio instanti quo actus elicitur, sed solum per continuationem totius temporis: mouentur autem solo argumento supra allato.

Sed hæc sententia nec nititur sufficienti fundamento, nec dictam difficultatem effugit. Nam etsi in merito gratiæ ea responsio posset defendi, tamen in merito pœnæ nequit habere locum. Nam certum est peccantem mortaliter quantumvis actu minus malo multis alijs suis peccatis præcedentibus, statim primo instanti mereri augmentum pœnæ; unde secundum illorum fundamentum & modum argumentandi sequitur, eum singulis sequentibus instantibus, quibus actum continuat, etiam tantumdem pœnæ mereri, & consequenter infinitam, non solum extensiuè (qua ratione quicvis meretur infinitam quouis peccato mortali) sed etiam intensiuè. Antecedens etiam dicti Auctores concedunt: & clarè patet, nam aliàs esset melioris conditionis is, qui grauius antea peccata commisisset, quam qui antea solum leuia aut nulla commisisset peccata mortalia; quia si vterque eliceret aliquem actum æquè malum, secundus statim primo instanti mereretur augmentum pœnæ, eò quod hic actus (ut suppono) esset meritorius maioris pœnæ, quam esset tota ea quam antea deberet: prior verò primo instanti nihil pœnæ mereretur: & deinde vterque actum suum æqualiter continuando æqualem pœnam mereretur: atque ita minus malus, præcisè quia minus malus, per idem peccatum maiorem pœnam merebitur quam magis malus. Item aliàs sequeretur, quod prior ille si eliceret actum vno solo instanti durantem (quod aduersarij fieri posse concedunt) per eum quantumvis aliàs malum nullam pœnam mereretur, quæ aperte sunt absurda. Idem argumentum fieri potest, & grauius urget in duobus peccantibus graui peccato veniali æqualiter malo, & æquali tempore durante, quorum vnus prius vix vllam pœnam in Purgatorio soluendam debet, alter verò valde magnam. Quo casu secundum illorum modum argumentandi, aut dicendum esset vtrumque mereri pœnam infinitam, posito quod vterque mereatur augmentum pœnæ primo instanti: aut si solus prior id mereatur, tunc magis malus præcisè quia peior, ob idem peccatum minus punietur.

Audiui aliquando aliquos simili argumento pressos respondentes, omnia omnino peccata, quæ aliquo tempore durant, esse & in rigore mereri pœnam intensiuè & extensiuè infinitam: & ex sola Dei misericordia ac constitutione mereri minorem. Sed ego nunquam satis potui intelligere quomodo hoc cum sana fide consistat.

150

151

liffat. nam siue possint à nobis elici actus durantes vnico solum instanti, siue non, videtur omnino certum, nostras omnes actiones saltem communiter durare aliquo tempore. vnde sequetur Primò, nos communiter non committere vlla peccata ex sua natura venialia, sed omnia nostra peccata esse mortalia, saltem ex se & seclusa Dei misericordia; nam cum durent aliquo tempore, secundum illos meretur poenam æternam, & quidem intensiue infinitam, & consequenter merentur priuationem gloriæ, quia ius ad gloriam cum tali poena eiussue merito nequit consistere. Illud autem aperte videtur repugnare Trident. sess. 6. can. 23. & sess. 14. cap. 5. & communi fidelium sensui. Sequeretur Secundò, omnia hominum peccata (saltem prout communiter à nobis sunt) ex natura sua esse æqualia, siue æqualem mereri punitionem, nimirum ex omni parte infinitam, atque ita comitentem leue mendacium, & occidentem parentem æqualem ex natura rei mereri punitionem. qui fuit olim error Stoicorum; non modò ab Ecclesia ab initio damnatus, sed ab alijs omnibus semper explosus. Et tamen ex dictorum Auctorum principis hæc videntur aperte sequi.

Trident.

152
Vasquez.

Secundò, quidam apud Vasquez i. 2. disput. 54. c. 3. docet, elicientem actionem meritoriam primo instanti quo hæc eligitur, siue sit intensior habitu, siue non, mereri & accipere certam partem augmenti gratiæ, reliquo verò tempore quo durat, augeri gratiam successiue, sicut ignis in obiecto sibi corpore auget calorem; ita vt in nullo instanti certa pars gratiæ producat, sed solum in parte aliqua temporis, eaque maior vel minor pro magnitudine illius durationis: atque ita sicut calor ab igne certo tempore continuè auctus, est absolute finitus; ita etiam gratia aucta per illud meritum est absolute finita. Ratio eorum est, quia in primo instanti tota substantia actus simul ponitur, quæ secundum se postea inuariata durat successiue coexistens nostro tempori; atque ita solum secundum quemdam modum variatur: quare initio ei responderet certum gratiæ augmentum, quod totum simul conferretur: & postea ea gratia quæ eius durationi responderet, successiue conferretur. Explicant hoc exemplo corporis luminosi, quod subito productum distans v. c. à corpore illuminando 12. pedibus in eo producit initio lumen vt duo, & deinde paulatim propius eidem admotum, hoc successiue auget ad tria vel quatuor.

153

Sed hæc sententia patitur difficultatem, quòd secundum eam ceteris paribus videatur plus mereri qui intra quadrantem quinque vel sex actus caritatis breuissimos elicit, & reliquo tempore ab agendo cessat, quàm qui toto illo tempore eiusmodi actum æquè intensum continuat. Ponamus enim illi actui primo instanti respondere gratiam vt duo, & eius continuationi alios duos gradus aut etiam tres. tunc prior accipiet minimum 10. aut 12. gradus gratiæ, & secundus tantum 4. aut 5. hoc autem videtur absurdum; nam videtur difficilius ac præstantius, & consequenter magis meritorium Deum amare actu per vnum quadrantem continuato,

Melius est
continuare
actum caritatis
quàm
eum inter-
tempore.

quàm tot breues actus amoris elicere, qui simul vix sexta parte illius quadrantis durent.

Dices, vt tot actus elicias intra quadrantem, non esse opus aliquo tempore intermedio actum omittere, cum possis eos planè contiguos sine intermissione elicere. Sed hoc non satisfacit, quia hic non queritur an sit necesse aliquo tempore intermedio ab agendo cessare, vt plures actus elicias: sed vt ex illis duobus in dicto casu plus mereatur, diciturque videri absurdum, si prior plus mereatur: quod tamen secundum illam sententiam dicendum est.

Tertiò, alij apud eundem docent, nec primo, nec vlli ex sequentibus instantibus respondere certam partem augmenti gratiæ, sed toti actui eiusque durationi simul sumptis. Probant, quia nulla nostra actio potest durare solo instanti: ac inde inferunt, eius meritum non debere spectari ex vno instanti, sed ex tota ipsius duratione, & huic soli debere respondere certum premium. Antecedens autem probant: quia omnis actio spiritualis siue voluntatis aut intellectus (de quibus hic agimus; quia sola actio voluntatis est intrinsece meritoria) incipit per primum suum esse, & consequenter in instanti, & desinit per primum sui non esse. Quare si duraret vnico instanti, duo instantia se mutuo immediate sequerentur, scilicet instans quo talis respicimur est, & instans quo primum non est: illud autem est absurdum, quia sic continuum componeretur ex indiuisibilibus, quod iam suppono esse falsum. Potest idem confirmari: quia vel eiusmodi actio producit successiue, & sic clarum est eam non posse durare solo instanti, quia in instanti non datur successio: vel producit tota simul, & tunc etiam nequit durare vnico instanti, quia tunc desineret per vltimum sui esse; quia daretur aliquod esse vltimum illius durationis: hoc autem fieri nequit, quia implicat vllam rem quæ habet totum esse simul (idem quæ ex alio fundamento verum est in rebus successiuis) desinere per vltimum suum esse. quia sic quando duæ formæ substantiales sibi mutuo immediate succedunt, v. c. forma ignis formæ ligni, darentur duo instantia immediata, scilicet illud, quo prior vltimo est, & illud, quo secunda primo est. nam ne hæc duæ formæ sunt simul in eodem instanti, nec vllum tempus inter eas est medium.

154

Nequit dari
actio voluntatis
aut intellectus solo
instanti durans.

Respondent aliqui, hoc solum esse verum in iis formis, quibus desinentibus aliæ immediate succedunt: secus autem esse in alijs, quibus nulla alia immediate succedit, quales sunt actus voluntatis qui desinere possunt per cessationem voluntatis ab omni actu. et si enim hi desinant per vltimum suum esse, nullum eiusmodi incommodum sequetur.

155

Sed contra Primò, et si inde colligamus, priores formas desinere per primum sui non esse, quia aliàs darentur duo instantia immediata; hæc tamen non est ratio cur ita de facto desinant; sed id fit, quia natura suà necessario exigunt ita desinere. Hinc et si ex eo quòd ex positione alicuius rei sequatur absurdum, bene colligamus illam esse impossibilem; tamen non id eo est impossibile, quia hoc incommodum ex

Non ideo a-
liquid est
impossibile
quia ex eo
sequeretur
absurdum
sed contra,
ea

ea sequeretur; sed ideo hoc incommodum sequitur, quia illa est impossibilis: sicut ex eclipsi lunæ bene colligimus terram intercedere inter solem & lunam, non ideo tamen terra intercedit, quia luna eclipsatur, sed contrā. Quare ex eo, quod sequeretur absurdum, si in generatione substantiæ forma corrupta desisset per ultimum sui esse, bene infero tales formas naturaliter & necessariò exigere desinere per primum sui non esse. Adeoque si natura sua contrarium exigent, non obstante eo incommodo alio omnino modo desinerent; imò illud tunc non esset incommodum, sed naturis rerum consentaneum: quare aut fatendum, omnes formas permanentes necessariò desinere per primum suum non esse, aut illud quod inferitur non esse incommodum. Secundo, quia siue eiusmodi formæ alia succedat, siue non, ex eo quod desinat per ultimum suum esse, idem incommodum sequitur. Quia vel desinet successiue, & tunc non poterit dari ultimum instans quo sit, quia in successione, siue in motu nec primum, nec ultimum instans ei intrinsecum dari potest: quia aliàs in eo instanti deberet esse successio siue motus, quod est impossibile. Et hoc clarissimè implicat in forma quæ deberet vnico instanti durare, quam clarum est non posse aut incipere, aut desinere successiue. Vel desineret tota simul, & tunc necessariò daretur primum instans in quo non est, scilicet illud quo esse desinit: nam res quæ tota simul desinit, eo instanti quo desinit, non est: nam nec in instanti, quo tota simul est, potest dici desinere esse (vt per se patet) nec in vllō instanti potest dici partim esse, partim non esse. Item sicut primo instanti, quo incipit tota simul esse, necessariò est, nec potest dici non esse: ita in instanti quo tota simul desinit esse, necessariò non est, nec potest dici esse. vnde sequitur, dari primum instans, quo non est; & consequenter danda duo instantia immediata, si daretur ultimum instans, quo est.

156

Alii tamen hoc fundamentum fusè impugnant. Primò, quia quæuis productio substantiæ durat solo instanti: ergo aliqua res potest solo instanti durare. Secundo, quia sequeretur inde, actiones voluntatis aliquo tempore post primum suum instans non esse liberas: hoc autem est absurdum, ergo, &c. Terriò, quia inde sequeretur, quemuis peccantem aliquo tempore immediatè post primum instans sui actus necessariò peccare, & esse extra statum gratiæ: hoc autem est absurdum: ergo & id vnde sequitur. Quartò, quia libertas voluntatis, & consequenter potestas cessandi ab actu consistunt in indifferentia voluntatis, & sufficienti cognitione obiecti: atqui hæc eadem sunt in primo instanti actionis, & omnibus sequentibus: ergo eodem modo voluntas erit in omnibus libera, & consequenter potens cessare ab actu.

157
Vasquez.

Contrā verò id acriter defendit Vasquez 1. p. disp. 229. c. 10. nititurque priore argumento ex allatis num. 154. Et sanè argumenta ibi allata videntur id omnino conuincere, posita communi & probabiliori sententia, quod continuum non componatur ex indiuisibilibus, nec

possint dari duo instantia se mutuo immediatè sequentia. nec argumenta contraria illud sufficienter confutant.

Ad primum enim distinguo maiorem: nam si productio sumatur secundum suam realitatem ac substantiam, cum hac ratione non differat à re producta, non durat solo instanti, sed quamdiu res ipsa durat. si autem sumatur secundum suum præcisum conceptum, siue prout concipitur distinguere rei permanentia; sic quidem potest concipi esse solo instanti, sed tunc nec à parte rei verè desinit, nec debet concipi desinere per successionem alicuius formæ contrariæ aut positiuæ aut priuatiuæ, quæ incipiat esse in aliquo instanti sibi intrinseco: sed desinit per continuationem existentie rei productæ, quæ formaliter sumpta incipit esse non per instans sibi intrinsecum, sed per extrinsecum, scilicet per illud quo res primò producitur: quod quidem est intrinsecum rei quatenus concipitur produci aut etiam esse, est tamen ei extrinsecum quatenus concipitur conseruari, siue permanere existens, quia vt sic considerata nullum habet instans sibi intrinsecum à quo incipiat. vnde patet ex dicto argumento nullo modo probari posse dari formam aliquam realem, quæ verè à parte rei durer solo instanti, aut quæ desinat per instans sibi intrinsecum: idque non solum quia ex instantanea duratione ipsius creationis non possunt inferri absurda, quæ inferuntur ex tali duratione formæ alicuius absolutæ: sed præcipue quia natura formæ absolutæ ac modus existendi, qui conuenit rebus reallibus secundum se ac entitatem suam spectatis, non debent spectari ex natura & modo existendi eiusmodi formalitatum, quæ rebus solum conueniunt secundum quemdam modum concipiendi, aut saltem ab ipsis solum ratione aut virtualiter distinguuntur: arque ita non desinunt post primum instans absolute esse, sed solum secundum quid.

Ad secundum, nego maiorem. Nam illo supposito solum sequitur, eiusmodi actiones breuissimo aliquo tempore non esse liberas libertate distincta ab ea qua producuntur. Sicut ex eo quod Deus posito quod ab æterno decreuerit in tali tempore mundum creare, non possit eum postea non creare, aut non velle creare eodem instanti quo decreuit eum creare, non sequitur, ipsum in tempore non liberè mundum creare ac velle creare; sed solum sequitur, quod hæc non faciat libertate distincta ab ea, qua primò eum decreuit creare.

Ad tertium, similiter nego maiorem, loquendo de necessitate absolute sumpta. solum enim sequitur, eum necessariò peccare aut potius inchoatum peccatum continuare ex suppositione, quæ posita est in ipsius libertate, scilicet posito quod talem actum liberè eliciat. eodem planè modo quo Deus ex suppositione & in sensu composito necessariò in tempore creat mundum, posito quod eum semel decreuerit creare. Nec illud debet videri absurdum, quando talis per illam continuationem actus non plus demeretur, quam per primam ipsius productionem. Nec etiam vllum absurdum est hominem,

158

159

homo sepe
ex suppo-
sitione est ne-
cessario bre-
uissimo tem-
pore in pec-
cato.

minem; non solum dormientem aut amentem, sed etiam actu videntem ratione, supposito peccato quandoque aliquo brevissimo tempore necessario esse in statu peccati. Nam quando quis omnino alia cogitat quam diuina, non est in eius potestate statim in instanti elicere contritionem: nam nisi singulari omnino à Deo gratia præueniatur (qua non quouis instanti, sed raro nobis datur) etiam positis auxiliis sufficientibus, qualia communiter nobis à Deo dantur, debet primo in se excitare attentionem cogitationem de bonitate Dei & displicentia circa peccatum, ac hac ratione suam voluntatem ad huius detestationem excitare: quod hominibus præsertim carnalibus non ita facile est, ut quouis instanti sine ulla omnino mora id facere possint. Imò postea quod nequeant dari duo instantia sibi immediata, necessario sequitur, quemvis peccantem necessario esse aliquo tempore in peccato, quia inter actum contritionis & peccatum necessario aliquod tempus intercedit.

160 Ad quartum, nego minorem. Quia non est eadem cognitio intellectus: nam in primo instanti homo aduertit se elicere talem actum; tamen brevi illo tempore sequenti non aduertit se eum continuare. ad hoc enim necessarium esset ut distingueret brevissimum illud tempus ab instanti. quod ipse facere non potest: nam

Datur tem-
pus tam bre-
ue quod ab
instanti ne-
queamus di-
stingere.

sicut possunt dari corpora tam parua, ut omnem nostrum sensum omnino fugiant; ita potest dari tempus tam breue, ut id non possimus distincte cognoscere, aut ab instanti distinguere: & consequenter tantillo tempore eliciens actum non possimus discernere an solo instanti, an vero per aliquod tempus eum eliciamus. Ut autem liberè eliciam aliquem actum, non solum est necesse ut cognoscam distinctè ipsum obiectum sub ratione boni & mali, sed requiritur ut aduertam me circa illud agere: nam si id nullo modo aduertens aliquid appeterem, id nullo modo liberè appeterem, præsertim in ordine ad meritum. unde etiam alij inferunt, voluntatem brevissimo illo tempore, quo actus durat, non esse eodem modo liberam, sicut in eius inchoatione: quia dum eum inchoat prius natura quam eum elicit, nullo modo est determinata ad eum eliciendum; quando verò dicto tempore eum continuat suo actu libero à se elicit, ad breuem continuationem determinatur.

161 Ex quibus patet, illud fundamentum posse satis probabiliter defendi; & posita communis sententia continuum esse diuisibile in infinitum, nec posse dari duo instantia sibi immediata, valde probabiliter inferri. Quia tamen difficultas de diuisione continui semper mihi visa est inexplicabilis, nec argumenta quæ pro hac vel illa parte adferuntur, posse sufficienter solui; ita semper iudicavi communem sequendam sententiam, ut tamen nollem ullam sententiam theologicam in ea fundare: ideoque semper sui conatus meas sententias ita explicare, ut possent defendi, siue diceret continuum esse diuisibile in infinitum, siue non; quod etiam hæc fauente Deo

Coninck de act. supernat.

faciam; prius tamen hæc quædam noranda sunt.

Primo, dictam sententiam tribui Gregorio in 2. d. 3. q. 1. art. 2. ad 4. & Almanio tractatu 1. Moralium, c. 9. Sed hi Auctores aliter longè sentiunt. Nam docent quidem hominem vel angelum de facto non posse ita elicere suum actum, ut immediatè post primum instans ab eo liberè cesset; sed id non asserunt ob rationem supra allatam, sed ob ea quæ attuli in respons. ad 4. argumentum. Et idè etiam præsertim Gregorius tenent, in continuatione actus non dari singulis instantibus certum augmentum gratiæ: quamvis inter se etiam hac in re non nihil discrepent; nam Almainus vult actum eo tempore, quod primum instans immediatè sequitur, posse remitti aut intendi, atque ita ex parte esse liberum ac meritorium; quod alter non videtur, admittere. Deinde ipsi docent Primo, primo instanti quo actus elicitur, ei respondere certam partem augmenti gratiæ. Secundo, dum actus continuatur dari plura instantia, quibus responderet certa pars augmenti gratiæ, in quibus nimirum est noua libertas. Tertiò, Gregorius expressè docet, diuina virtute fieri posse, ut quis eliciat actum merè instantaneum, aut tanta cum libertate eum continuet, ut quouis instanti eum possit abruptum. Additque talem eo casu meritum præmium infinitum. Sed siue illud sit possibile, siue non, hoc inde non sequitur, ut infra ostendam.

Notandum Secundo, etsi dictum fundamentum concedatur, inde tamen non sequi, quod illi ex eo inferunt, scilicet nulli instanti quo actus aut primo elicitur, aut deinde continuatur, correspondere certam partem augmenti gratiæ. Nam in primis inde nullo modo sequitur, eiusmodi actum primo instanti quo elicitur, non mereri certum gradum gratiæ: cum enim tunc habeat certam ac determinatam bonitatem ac libertatem, omnesque conditiones ad meritum requisitas, nulla est ratio cur non respondeat ei determinatum præmium. unde etiam Gregorius & Almainus ei pro tunc determinatum meritum ac præmium tribuunt. Confirmatur, quia si per possibile aut impossibile actus existeret vnico instanti, mereretur aliquod determinatum præmium: atqui ex eo quod diutius duret, non amittit vim merendi illo primo instanti: ergo etiam hoc casu determinatum præmium meretur. Maiorem in casu quo eiusmodi actus esset intensior suo habitu, omnes admittunt: & idem esse dicendum in casu quo eo est remissior, probaui dub. 9. & admittunt etiam ij contra quos disputamus. Minor etiam per se videtur clara; quia nulla apparet ratio cur actus primo suo instanti reddatur minus meritorium, præcisè per hoc quod diutius postea duret; cum per hoc nulla ratione reddatur pro primo instanti imperfectior.

Secundo, quia etsi ex illo principio possit probabiliter inferri, illum actum brevissimo illo tempore quod sequitur primum instans, quodque semel elicitus necessario continuatur, pro nullo determinato instanti mereri aliquid augmentum gratiæ; nullo tamen modo hoc potest inferri pro reliquis instantibus, quibus omnino liberè

162
Gregorius.
Almainus.

163

liberè continuatur, ita ut simpliciter possit ab-
rumpi, imò ita ut voluntas debeat nouum co-
natum adhibere ut eum continuat.

164

Tertiò, illa sententia nequit explicare quan-
do illa gràtia conferatur, quæ toti durationi
actus responderet. nec enim potest dici eam pau-
latim conferri toto tempore quo actus durat,
ita ut nulla eius pars conferatur in instanti,
prout fit dum calor paulatim in frigido pro-
ducitur. tum quia hoc iam refutatum est: tum
etiam quia peccatori contrito statim primo
instanti conferatur certa gràtia contritioni re-
spondens, ut mox ostendam. quare nulla vi-
detur ratio cur id negemus iusto. Nec etiam di-
ci potest, totam conferri primo instanti, quo a-
ctus elicitur: tum quia si præmium conferretur
saltem ex parte pro merito futuro, scilicet pro
futura illius actus continuatione: tum etiam
quia tunc principium meriti caderet sub meri-
tum. nam, ut ostendi disp. 6. dub. 8. habitus qui
primo instanti, quo actus elicitur, infunditur,
postea ad eius continuationem effectiue con-
currit. Et si autem supradicta absoluta Dei po-
tentia fieri possint; nemo tamen concedit ea
de facto nunc fieri. Nec etiam potest dici id
augmentum gràtiæ infundi in fine ipsius actus,
siue primo instanti quo esse desinit. Primò, quia
nulla est causa cur tam diu differatur. Secun-
dò, quia sic actus maiore sua bonitate siue lon-
giore sua duratione esset causa, cur operans diu-
tius augmento gràtiæ careret. Tertiò, quando
peccator elicit actum amoris Dei, statim primo
instanti iustificatur, ut communiter omnes con-
cedunt, & consequenter ei infunditur habitus
gràtiæ: ergo idem dicendum est, quando iustus
eiusmodi actum elicit; quia aliàs huius actus
esset inefficacior in obtinenda gràtia, quam a-
ctus peccatoris, quia ille tardius obtineret gra-
tiam, quam hic. quod est absurdum.

165

Dices Primò, peccatorem primo instanti
quo actum caritatis elicit non iustificari per ha-
bitum, sed per suum actum. Sed hoc dici nullo
modo potest. nam, ut ostendi disp. 6. dub. 1. iam
omnino certum est & valde probabiliter de fi-
de, nostram iustificationem de facto semper fie-
ri per infusionem habitus gràtiæ, siue caritatis.
vbi etiam, præsertim n. 24. 25. 26. & c. satis osten-
di nullo modo dici posse, nos formaliter iustifi-
cari per actum à nobis elicitum, tum ob alias
causas, tum etiam quia sic essemus causa effi-
ciens nostræ iustificationis, sicut sumus vera
causa efficiens ipsius actus; atque ita falsum ef-
set id quod aperte insinuat Trident. sess. 6. c. 7.
solum Deum esse causam efficientem nostræ
iustificationis.

Trident.

Dices Secundò, talem peccatorem tunc non
recipere gratiam pro illo actu præcisè; sed so-
lùm gratiam prius perditam correspondentem
meritis mortificatis. Sed hoc dici nequit, quia
inde sequeretur, peccatorem qui numquam
fuit iustus, primo instanti quo verè contritur,
non recipere gratiam habitualement, & consequen-
ter, ut iam ostendi, non iustificari; quod absur-
dum est. Quòd si hic præcisè propter illum a-
ctum primo instanti gratiam recipiat, nulla est
ratio cur dicamus eum qui aliquando fuit iu-

stus, propter eiusmodi actum præcisè eodem
instanti non recipere gratiam; & consequenter
distinctam ab ea, quæ responderet meritis morti-
ficatis.

Pro resolutione Nota Primò, actum nostræ
voluntatis (qui solus intrinsecè est formaliter
meritorius præmij aut pœnæ) esse quasi quem-
dam motum siue imperum voluntatis, quo ipsa
fertur in suum obiectum amatum, aut refugit o-
dio habitum. Secundò, omnem motum loca-
lem naturæ suæ postulare aliquam continuatio-
nem, siue ut aliquo tempore duret; non solùm
quia necessariò est successiuus, atque ita nequit
esse in instanti; sed etiam quia mouens, siue se
ipsum, siue aliud moueat, imprimit moto ali-
quem imperum qui naturæ suæ exigit aliquam-
diu durare, & quamdiu durat ipsum mobile
continud ad motum continuandum impellit;
ramen paulatim minùs & minùs, quia paulatim
deficit: exceptis ijs corporibus quæ naturaliter
sursum aut deorsum mouentur, in quibus im-
petus semel impressus in ipso motu quamdiu
durat semper augetur. Hinc in nobis experimur,
quando aliquod membrum mouemus, præser-
tim paulò vehementius, ut illud subito sistamus
opus esse aliqua violentia, qua eius impetum
confringamus. contrà verò ut motum diutius
continuemus, nouo sæpiùs conatu opus esse, ut
imperum languescens renouemus.

Quamuis autem actus voluntatis in eo diffe-
rat à vero motu, quòd totus simul esse possit, &
communiter etiam ita producat: in hoc tamè
eum motu locali conuenit, quòd voluntas per
eum sibi impetum aliquè imprimat, vel potius
quòd ipse actus sit quidam imperus, quo volun-
tas in suum obiectum impellitur, ita tamen ut
initio sit vehementior, & paulatim languescat.
quare ut eum subito sistas, opus est aliquo nisu
contrario, contrà verò ut eum diu continues, o-
pus est sæpè nouo conatu, quo eum renoues. Ni-
si fortè voluntas feratur in aliquod obiectum,
quod eam valde oblectat, ac in se rapit; aut fu-
giat aliquid quod naturaliter valde horret: tunc
enim eiusmodi actus saltè notabili aliquo tem-
pore instar motus naturalis ipsa duratione vires
capit, ac voluntatem magis impellit. Quin etiam
tamen amor in hac vita tandem longa continua-
tione languescit, ac voluntatè fatigat, & per se
desinit eam actu impellere, atque adeò omnino
desinit esse, nisi voluntas se nouo conatu ad eum
continuandum excitet. In quouis autem casu
potest voluntas, si velit, eiusmodi conatum sæ-
pè renouare nouo nisu se ad actus continuatio-
nem aut intensiorem excitando. Idque non so-
lùm cum prior impetus iam languescit (quo
casu eiusmodi conatus est necessarius ad a-
ctus continuationem) sed etiam tempore me-
dio: idque eo frequentius, quo in suis operatio-
nibus est expeditior. vnde angeli æquali tem-
pore sæpiùs possunt hunc imperum renouare,
quam homines.

Nota Tertiò, aliquam actionem dupliciter
posse esse in mea potestate, siue mihi liberam.
Primò, directè & secundum se immediate, qua
ratione est in mea potestate actus voluntatis, di-
rectè primum liberè elicio. Secundò, indirectè

166

Motus semel
inceptus, ex
duplici capi-
te necessario
aliquandiu
continuat.

167

In quo actu
voluntatis
differt à
motu loca-
li, & in quo
ei sit similis.

Actus volun-
tatis quan-
doque labo-
riose, quan-
doque facile
continua-
tur.

168

Actus dupli-
citer potest
esse liber si-
ue in potes-
tate operan-
tis.

26

at mediare, si de in sua causa. Qua ratione sunt in mea potestate effectus, qui ex libera mea actione aut omissione sequuntur. Et hac sola ratione mihi liberum est videre ea; quae apertis meis oculis obiciuntur. Nec enim alter possum hac non videre, quam oculos meos elaudendo, aut auertendo, atque ita illa visio solum est mihi libera, ac potest imputari quatenus hac liberè omitto. ut enim aliqua actio sit secundum se formaliter & immediatè meritoria, debet esse in se directè voluntaria ac libera. aliàs solum est meritoria ratione eius actus, per quem est libera, ut patet ex dictis disp.3. dub.7.

169 Nota Quartò, quòd aliquis actus ab aliquo exercitus cedit in alterius iniuriam aut honorè, secundum communem omnium estimationem longè aliter in vtramque partem estimari ipsum exercitum actus quo hic præcisè concipitur initio poni siue produci, abstrahendo ab ipsa continuatione, quam estimetur ipsa eiusdem continuatione, prout concipitur distincta à prima productione. Et si enim physicè loquendo actus continuatio nihil sit aliud quam continua eiusdem productio: tamen secundum estimationem moralem hac longè differunt. v.c. sint duo qui aliàs æquè irreuerenter stent coram suo principe cooperto capite: sed vnus per quadrantem, alius per mediam horam. hic aequalem irreuerentia actum duplo diutius exercuerit, tamen non censetur duplo, sed solum paulò maiorem iniuriam principi intulisse. Item, duo vtantur re aliena iuuito domino, vnus duplo diutius, hic secluso alio incommodo, vix censetur maiorem iniuriam intulisse. Similiter duo aliquo actu aliàs æquali alieni honorem exhibeant, sed vnus duplo diuturniorem, hic secundum communem estimationem non censetur eum duplo plus honorasse. Quia, etsi dicti actus multum inter se differant secundum physicam considerationem; & hac ratione vnus sit duplus respectu alterius: secus tamen est secundum estimationem moralem in ordine ad honorem aut contumeliam alteri inferendam: qua ratione præcipuè estimatur prima positio ipsius actus.

170 Ex dictis sequitur, voluntatem longè aliter se habere ad suum actum, quo Deum v.c. hic amat, dum eum initio elicit, quam tempore immediatè sequente, quo sine nouo conatu eum aliquantulū continuat. Nam initio (idemque est quoties nouo conatu suum impetum renouat) & moraliter & physicè loquendo se ipsam absolutè impellit, & habet se simpliciter per modum agentis: at tempore illo medio etsi physicè verè agat, tamen simul etiam & quidem multò magis priore suo impetu rapitur, vnde moraliter loquendo quodammodo magis ac verius rapitur quam agat, cum difficulter posset ab actu desistere. Sicut qui celeriturfu fertur, & vult se subito sistere, ratione impetus sibi impressi necessariò eum aliquantulum adhuc continuat, minus vel magis prout impetus fuit vehemens. Quo tempore talis magis dicitur impetu prius impresso rapi, quam se ipsum impellere.

171 CONCLUSIO I. Actus bonus etiam habitu Coninck de act. supernat.

remissior primo instanti quo elicitur, si alias omnes conditiones ad meritum de condigno requisitas habeat, meretur certum augmentum gratia, quod operanti etiam statim confertur. Idemque dicendum est de quouis instanti, quo in eius continuatione voluntas nouo conatu in eum insuit, nouum quasi impetum sibi imprimendo. Hanc sententiam apertè docent Gregor. & Almainus citati num.162. & videtur aperta sententia Suarez disp.2. de Reuivisc. merit. sect.3. n.63. &c.

Prior pars probatur Primò, quia si existens in peccato actum caritatis eliceret æquè intentum atque ille iustus elicit, primo instanti reciperet gratiam, ut ostendi num.164. & 165. ergo etiam iustus similiter illo instanti certam partem gratia recipit; aliàs peccator eodem actu plus gratia à Deo consequeretur quam iustus. quod est absurdum.

Probatur Secundò, quia, ut fatentur Auctores pro prima sententia citati num.149. si talis eliceret actum habitu suo intensiorem, v.c. si habens habitum ut vnum eliceret actum ut 6. statim primo instanti acciperet certam partem augmenti gratia correspondentem illi actui, saltem quatenus excedit habitum: ergo idem dicendum est de habente habitum intensum ut 10. vel etiam ut 100. eliciente similem actum ut 6. quia aliàs sanctior esset peioris conditionis, & per aequalem actum minus à Deo mereretur, quam minus sanctus: atque ita eius sanctitas poneret obicem ipsius meritis. quod absurdum est; cum potius contrà maior operantis sanctitas efficiat ipsius actum ceteris paribus magis meritorium. Secunda pars apertè ex prioribus sequitur: nam cum voluntas in dictis instantibus, quibus nouo conatu suum impetum siue actum renouat, eum virtualiter de nouo quasi eliciat, suamque libertatem eodem modo exerceat ac in primo instanti, nulla est ratio cur in his instantibus non eodem modo mereatur, atque in primo.

172 CONCLUSIO II. Eo tempore quo actus immediatè post primum illud instans, quasi naturaliter siue ex vi prioris impetus, siue nouo conatu continuatur, iuxta dicta n.166. & 167. ipse non meretur singulis instantibus determinatum augmentum gratia: sed aut nullum omnino tunc augmentum recipit si non liberè continueretur (prout eum breui aliquo tempore continuari probabiliter inferitur ex dictis num.154. & 160.) aut pro tempore quo liberè continuatur, siue nouo eiusmodi conatu solum auget gratiam successiuè. Sicut corpus luminosum paulatim magis appropinquans corpori illuminato, in hoc auget lumen productum. Sequitur ex dictis num.169. & 170. vbi ostendi, voluntatem longè aliter se habere respectu sui actus in prima eius productione quam in huiusmodi continuatione, in qua secundum moralem estimationem aliqua ratione magis agitur, quam agat. Item primam positionem actus quo alter honoratur, longè magis cedere in huius honorem, & consequenter apud eum esse magis meritorium, quam eius continuationem: & consequenter alia ratione debet respondere primum

Gregorius
Almainus.
Suarez.

positio honoris aut contumelie pluris estimatur quam eiusdem aliqualis continuatio.

Voluntas autem in inclinatione sui actus aliter in eiusdem breui continuatione.

præmium eius primæ positioni, & aliter eius continuationi.

173 Confirmatur, quia in eius prima positione est particularis difficultas, & singulare ac determinatum exercitium libertatis: ideoque singulare ac determinatum præmium ei debet respondere; in reliquis verò instantibus, siue in tempore quo dicto modo continuatur, nulla est particularis difficultas, nec singulare exercitium libertatis distinctum à primo; sed eiusdem continuationis, & quasi quidam effectus. vt ostendi in 167. & 170. Ex quo conclusio confirmatur. Secundò, quia impetus primo instanti voluntati impressus est tunc causa totius continuationis ita secun-

Qua ratione
bonitas &
meritum a-
ctionis cre-
scant in eius
continua-
tione.

tae: & consequenter hanc quodammodo virtute continet, atque ad eam in se aliquo modo continet omnem eius bonitatem ac meritum. Quare non est mirum si longè aliter præmium respondeat inchoationi actus, quam eiusmodi ipsius continuationi. Omnino tamen ex eiusmodi continuatione quando libera est aliquo modo bonitas actus crescit secundum moralem æstimationem; non quidem per instantia (quia sicuti hæc per se non augent eius durationem siue continuationem, ita nec augent bonitatem) sed per partes temporis, quæ sicut necessariò sunt successiuæ, ita bonitatem actus, & consequenter meritum successiuè augent. Eademque est ratio actus mali in merendo penam, quantum ad hanc difficultatem attinet.

174 Ex dictis sequitur Primò, meritum multum augeri per eiusmodi novos conatus in actum, quibus voluntas enim quasi nouum elicit, & communiter ferè intendit.

Secundò, actum bonum communiter in hac vita, in qua actus virtutis cum aliqua difficultate exercentur, non posse diu, præsertim sine notabili remissione, siue eiusmodi nouo conatu continuari: quia voluntas communiter in huiusmodi operationibus paulatim flaccescit, & vim sibi inferre debet, vt eas continuat, vt experientia docet.

175 Sequitur Tertiò, semper melius magisq; meritum ceteris paribus esse actum continuare, quam eum interrompere ab eo cessando. quia medio tempore quo cessatur, gratia non augetur. Per accidens tamen fieri potest, vt quis certo tempore eliciendo tres actus intensos vt sex, breui inter singulos interposita morâ, plus mereatur, quam alter qui eiusmodi actum intensum vt sex toto eo tempore continuat, si hic eò quòd ob præsentem naturæ dispositionem, aut ob vehementem bonitatis obiecti ab extrinsecò causatam apprehensionem, sentiat hic & nunc in eiusmodi actum magnam procliuatatem, ac facilitatem in eo continuando, ideo eundem ex vi prioris impulsus primo instanti voluntati impressi quasi naturaliter & sine nouo conatu continuat. Quia, vt patet ex dictis, tunc inter vtrumque operantem magna est disparitas. Sed, vt paulò antè ostendi, valdè rarum est quòd possimus actus virtutis sine nouo conatu notabiliter continuare.

176 Sequitur Quartò, augmentum gratiæ respondens actui meritorio, quantumuis longo tem-

pore duranti, semper esse finitum, quia & instantia quibus certa pars augmenti responderet, finita sunt; & id quod successiuè responderet ipsi tempori inter hæc instantia medio est etiam finitum; sicut ipsum tempus finitum est, & sicut calor eodem tempore successiuè auctus esset finitus.

Sequitur Quintò, hanc sententiam posse defendi, siue dicamus actionem immediatè post primum instans liberè continuari, ita vt voluntas possit immediatè post primum instans ab ea cessare, siue dicamus contrarium.

Demum ex dictis patet, quare primo instanti quo actus elicitur, & illis, quibus voluntatis conatus renouatur, potius respondeat certum augmentum gratiæ, quam aliis quibus siue eiusmodi conatu continuatur. Et consequenter faciliè soluuntur omnes difficultates, quæ possunt opponi.

Quantum autem gratiæ augmentum per singulos actus mereamur, dicemus infra disput. 22. dub. 4. dum agemus de augmento caritatis.

D V B I V M XI.

Qua ratione difficultas operis augeat ipsius meritum?

Nota Primò, difficultatem alicuius operis boni posse ex variis capitibus nasci ac augeri. Primò, ex natura ipsius operis, quod ex se absolute arduum ac difficile est; quale est pro virtute grauiâ pari tormenta, relicta vitâ splendida pauperem & humilè amplecti, eligere pro Deo ab omnibus contemni, & hoc dum fit, patienter ferre; & similia. Secundò, ratione naturalis inclinationis, aut alterius conditionis operanti propriæ & non vitiosæ. Si natura teneri difficilius dura patiuntur, & pauperi difficilius est dare eleemosynam. Tertiò, ratione actualis aut habitualis inclinationis vitiosæ ipsius operantis: sic illi qui vehementer ad aliqua vitia inclinantur, difficilius contrarias virtutes exercent.

Et similiter opus aliquod virtutis potest alicui fieri facilius Primò, ratione sui, siue quia in se facile est. Secundò, ob naturales aut alias indifferentes conditiones operantis, vt si tale opus naturaliter inclinetur, aut si sit diues, facilius ei erit dari eleemosynam. Tertiò, ob habitus virtutum acquisitos.

Nota Secundò, solos actus voluntatis esse formaliter & intrinsecè bonos ac meritorios, nec actum externum illis ex se efficacibus per se vllam bonitatem, & consequenter nec vllum meritum addere, vt ostendi disp. 3. dub. 7.

Vnde sequitur Primò, illum actum externum esse formaliter magis meritorium, qui ab actu voluntatis magis meritorio imperatur ac informatur. Constat autem, loquendo de actu voluntatis viatoris, eum esse magis meritorium, qui omnibus spectatis in se est moraliter perfectior & melior.

Sequitur Secundò, idem esse querere, qua ratione facilitas aut difficultas operis efficiat actum meliorem, ac querere, qua ratione efficiat actum internum meliorem ac perfectiorem.

Nota

Qua ratio
ad instantia
duranti me-
ritum finitè
respondet.

177
Varia operis
difficultas.

Ex quibus
capitibus a-
ctio facili-
tur.

178
Bonitas &
meritum
formaliter
sunt in solo
actu inter-
no.